

აჭარაში ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და ეკოლოგიური მდგრადობის პერსპექტივები ეკოტურიზმის განვითარების პირობებში

მამუკა გოგელია, ნუნუ ნაკაშიძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი. ნაშრომში განხილულია აჭარის რეგიონში ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და ეკოლოგიური მდგრადობის უზრუნველყოფის საკითხები ეკოტურიზმის განვითარების პირობებში. კვლევაში გაანალიზებულია აჭარის ეკოტურისტული პოტენციალი, მიმდინარე პროექტები და ეკოტურიზმთან დაკავშირებული გამოწვევები, რომელსაც დიდი მნიშვნელობა გააჩნია რეგიონის მდგრადი განვითარებისათვის, ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და ადგილობრივი თემების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების კუთხით. კვლევის შედეგებით დადგენილ იქნა, რომ აჭარაში ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარების უდიდესი პოტენციალი არსებობს და უზრუნველყოფს ბუნებრივი რესურსების დაცვასა და ეკოლოგიურ მდგრადობას. აჭარის უნიკალური ბუნებრივი რესურსები, მათ შორის დაცული ტერიტორიები, ბიომრავალფეროვნება და ლანდშაფტური მრავალფეროვნება, წარმოადგენს მყარ საფუძველს ეკოტურიზმის განვითარებისათვის. ეკოტურიზმს შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს ბუნებრივი რესურსების დაცვასა და ეკოლოგიურ მდგრადობაზე. ეს გავლენა შეიძლება იყოს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი, რაც დამოკიდებულია ეკოტურიზმის მართვის ეფექტურობაზე. დადებითი გავლენა მოიცავს: დაცული ტერიტორიების ფინანსური მდგრადობის გაუმჯობესებას; ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები შეიძლება გამოყენებულ იქნას კონსერვაციული ღონისძიებებისთვის; ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართულობა კონსერვაციულ აქტივობებში; ეკონომიკური სარგებლის მიღება ზრდის ადგილობრივი თემების მოტივაციას, ჩაერთონ ბუნების დაცვის ღონისძიებებში; გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება; ეკოტურისტული აქტივობები ხელს უწყობს ვიზიტორების და ადგილობრივი მოსახლეობის გარემოსდაცვითი ცნობიერების ზრდას; ეკოტურიზმი წარმოადგენს ალტერნატივას ისეთი საქმიანობებისთვის, რომლებიც უარყოფით გავლენას ახდენს გარემოზე (მაგ., უკანონო ჭრა, ბრაკონიერობა); პოტენციური უარყოფითი გავლენა მდგომარეობს შემდეგში: ჰაბიტატების დეგრადაცია: ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებამ და ვიზიტორთა მომართვამ რაოდენობამ შეიძლება გამოიწვიოს ჰაბიტატების დეგრადაცია; ნარჩენების მართვის პრობლემები; ტურისტული ნაკადების ზრდა შეიძლება დაკავშირებული იყოს ნარჩენების რაოდენობის ზრდასთან; გარემოზე ზეწოლა; ტურისტების არაკონტროლირებადმა ნაკადებმა შეიძლება გამოიწვიოს გარემოზე ზეწოლა, განსაკუთრებით სენსიტიურ ზონებში;

საკვანძო სიტყვები: ეკოტურიზმი, ბიომრავალფეროვნება, მდგრადი განვითარება, ბუნებრივი რესურსები, ეკოლოგიური მდგრადობა.

გლობალური კლიმატის ცვლილებისა და ბიომრავალფეროვნების კარგვის ფონზე, ეკოტურიზმი წარმოადგენს ტურიზმის მდგრად ფორმას, რომელიც ხელს უწყობს ბუნებრივი რესურსების დაცვასა და კონსერვაციას. აჭარა მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში და გამოირჩევა მრავალფეროვანი ბუნებრივი რესურსებით. რეგიონი მოიცავს შავი ზღვის სანაპირო ზოლს, მთიან რელიეფს, კოლხური ტიპის ტყეებს, მდინარეებსა და ალპურ მდელოებს. აჭარის ბუნებრივი რესურსების განსაკუთრებულ ღირებულებას განაპირობებს მისი უნიკალური ბიომრავალფეროვნება, მათ შორის ენდემური სახეობები და ჰაბიტატები. აჭარის რეგიონში არსებული დაცული ტერიტორიები წარმოადგენს ეკოტურიზმის განვითარების მნიშვნელოვან პოტენციალს. მათ შორის აღსანიშნავია: მტირალას ეროვ-

ნული პარკი; კინტრიშის დაცული ტერიტორიები; მაჭახელას ეროვნული პარკი; გოდერძის ნამარხი ტყე[4,5,6].

ეკოტურიზმი, როგორც კონცეფცია, ეფუძნება შემდეგ პრინციპებს: ბუნებრივი გარემოს კონსერვაცია; კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნება; ადგილობრივი თემების მონაწილეობა და ეკონომიკური სარგებლის მიღება; გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება; ტურიზმის ნეგატიური ზეგავლენის შემცირება. სიღარიბის დაძლევა, ღირსეული სამუშაო და ეკონომიკური ზრდა, პასუხისმგებლიანი მოხმარება და წარმოება, კლიმატის ცვლილების წინააღმდეგ ბრძოლა და ხმელეთის ეკოსისტემების დაცვა.

აჭარის რეგიონში ეკოტურიზმის განვითარების პოტენციალი მოიცავს შემდეგ მიმართულებებს: ნატურალისტური ტურები: ფრინველებზე დაკვირვება, ბოტანიკური ტურები, ფოტომონადირეობა; სათავგადასავლო აქტივობები: ლაშქრობა, მთამსვლელობა, ველოტურები, საცხენოსნო ტურები; სასოფლო ტურიზმი: ტრადიციული აჭარული სახლების მონახულება, კულინარიული ტურები საგანმანათლებლო ტურები: ეკოლოგიური განათლება, ენდემური სახეობების შესწავლა; კულტურული ტურიზმი: ტრადიციული ხალხური რეწვა, ფოლკლორი, ისტორიული ძეგლები. ბოლო წლებში აჭარის რეგიონში ეკოტურიზმის განვითარებას მიენიჭა პრიორიტეტული მნიშვნელობა[1,7] .ამ ტენდენციას ადასტურებს ვიზიტორთა რაოდენობის დინამიკა აჭარის დაცულ ტერიტორიებზე, რომელიც წარმოდგენილია ცხრილში 1[2,3].

ცხრილი №1

ვიზიტორთა რაოდენობა აჭარის დაცულ ტერიტორიებზე (2020-2024წლები)

დაცული ტერიტორია	2020	2021	2022	2023	2024
მტირალას ეროვნული პარკი	8,542	12,654	18,976	23,541	28,763
კინტრიშის დაცული ტერიტორიები	4,231	7,532	11,247	14,532	18,975
მაჭახელას ეროვნული პარკი	3,875	6,453	9,876	13,542	17,653
გოდერძის ნამარხი ტყე	2,154	4,326	7,854	9,875	12,543
სულ	18,802	30,965	47,953	61,490	77,934

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ვიზიტორთა რაოდენობა აჭარის დაცულ ტერიტორიებზე 2020-2024 წლებში მნიშვნელოვნად გაიზარდა. ეს ზრდა განპირობებულია ეკოტურიზმის პოპულარიზაციით, ინფრასტრუქტურის განვითარებით და ახალი ტურისტული პროდუქტების შექმნით. აჭარის რეგიონში ეკოტურიზმის განვითარებას

ხელს უწყობს სხვადასხვა პროექტები და ინიციატივები, რომლებიც ხორციელდება როგორც სახელმწიფო უწყებების, ასევე საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ. ამ ინიციატივების ძირითადი მიზანია ეკოტურისტული პროდუქტების განვითარება, ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და ადგილობრივი თემების ჩართულობის უზრუნველყოფა. ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები მნიშვნელოვან ეკონომიკურ სარგებელს წარმოადგენს ადგილობრივი თემებისთვის. ცხრილში 2 წარმოდგენილია ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების დინამიკა აჭარის რეგიონში.

ცხრილი №2

ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები აჭარის რეგიონში (მლნ ლარი)

კატეგორია	2020	2021	2022	2023	2024
განთავსების ობიექტები	3.2	5.8	8.6	11.4	15.2
კვების ობიექტები	2.1	3.7	5.5	7.3	9.8
ტურისტული მომსახურება	1.5	2.9	4.6	6.2	8.5
ადგილობრივი პროდუქტები	0.9	1.8	2.7	3.6	4.9
სხვა	0.7	1.4	2.1	2.8	3.7
სულ	8.4	15.6	23.5	31.3	42.1

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ეკოტურიზმიდან მიღებული შემოსავლები მნიშვნელოვნად გაიზარდა ბოლო წლების განმავლობაში, რაც ადასტურებს ამ სექტორის ეკონომიკურ პოტენციალს. ეკოტურიზმს შეუძლია მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინოს ბუნებრივი რესურსების დაცვასა და ეკოლოგიურ მდგრადობაზე. ეს გავლენა შეიძლება იყოს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი, რაც დამოკიდებულია ეკოტურიზმის მართვის ეფექტურობაზე. აჭარის რეგიონში ჩატარებული კვლევების თანახმად, ეკოტურიზმის განვითარებამ ხელი შეუწყო ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციას და ეკოლოგიური მდგრადობის გაუმჯობესებას. ცხრილში 3 წარმოდგენილია მონაცემები ეკოტურიზმის გავლენის შესახებ ბუნებრივი რესურსების დაცვაზე.

ცხრილი №3

ეკოტურიზმის გავლენა ბუნებრივი რესურსების დაცვაზე აჭარის რეგიონში

ინდიკატორი	2020	2024	ცვლილება (%)
დაცული ტერიტორიების ფართობი (ჰა)	34,500	41,200	+19.4
კონსერვაციაზე გამოყოფილი ფინანსები (მლნ ლარი)	3.2	8.7	+171.9

უკანონო ჭრის შემთხვევები	187	74	-60.4
ბრაკონიერობის შემთხვევები	132	58	-56.1
კონსერვაციულ პროექტებში ჩართული ადგილობრივი მოსახლეობა	345	1,243	+260.3

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ეკოტურიზმის განვითარების პარალელურად გაიზარდა დაცული ტერიტორიების ფართობი და კონსერვაციაზე გამოყოფილი ფინანსები, ხოლო შემცირდა უკანონო ჭრისა და ბრაკონიერობის შემთხვევები. ასევე მნიშვნელოვნად გაიზარდა კონსერვაციულ პროექტებში ჩართული ადგილობრივი მოსახლეობის რაოდენობა.

დასკვნა

ჩატარებული კვლევის შედეგად გამოვლინდა, რომ ეკოტურიზმს, როგორც ტურიზმის მდგრად ფორმას, აქვს მნიშვნელოვანი პოტენციალი აჭარის რეგიონში ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და ეკოლოგიური მდგრადობის უზრუნველყოფის კუთხით. აჭარის უნიკალური ბუნებრივი რესურსები, მათ შორის დაცული ტერიტორიები, ბიომრავალფეროვნება და ლანდშაფტური მრავალფეროვნება, წარმოადგენს მყარ საფუძველს ეკოტურიზმის განვითარებისათვის.

რეკომენდაციები

ამ მიმართულებით, რეკომენდებულია შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება: ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება: ეკოტურისტული პროდუქტების მდგრადი მართვის სისტემების დანერგვა: ადგილობრივი თემების გაძლიერება: ინსტიტუციური და პოლიტიკური ჩარჩოს გაძლიერება: მონიტორინგისა და შეფასების სისტემის დანერგვა.

გამოყენებული ლიტერატურა.

1. ეკოტურიზმის გავლენის შეფასება ბუნებრივ რესურსებზე - აჭარის გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამმართველო, ბათუმი, საქართველო, 2024
2. ვიზიტორთა სტატისტიკა - აჭარის ტურიზმისა და დაცული ტერიტორიების სააგენტო, ბათუმი, საქართველო, 2024
3. ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ანალიზი - აჭარის ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტი, ბათუმი, საქართველო, 2024
4. ც. ჟორჟოლიანი, ე. გორდამე-ბუნების დაცვა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება, ქუთაისი, 2010
5. Ecotourism and Sustainable Development. United Nations World Tourism Organization. „UNWTO”, <https://www.unwto.org/sustainable-development/ecotourismn>, 2023
6. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United

Nations, <https://sdgs.un.org/2030agenda>, 2015

7. What is Ecotourism? The International Ecotourism Society - „TIES” (2022), <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>

Prospects for the Protection of Natural Resources and Environmental Sustainability of Adjara in the Context of Ecotourism Development

Summary

The article discusses the features of natural resource protection and environmental sustainability in the Adjara region in the context of ecotourism development. The results of the study showed that Adjara has great potential for sustainable development of ecotourism and ensures natural resource protection and environmental sustainability. Adjara's unique natural resources, protected areas, biodiversity and landscape diversity create a solid foundation for ecotourism development. Ecotourism can have a significant impact on the conservation of natural resources and environmental sustainability. This impact can be both positive and negative, depending on the effectiveness of ecotourism management. Positive impacts include: increasing the financial sustainability of protected areas; Revenues from ecotourism can be used for environmental activities; Involving the local population in environmental activities; Receiving economic benefits increases the motivation of local communities to participate in environmental activities; Increasing environmental awareness; Ecotourism activities contribute to raising the level of environmental awareness among visitors and the local population; Ecotourism is an alternative to activities that have a negative impact on the environment (e.g. illegal logging, poaching); Potential negative impacts include: Habitat degradation: the development of tourism infrastructure and increased numbers of visitors may lead to habitat degradation; Waste management issues: Increased tourist flows may be associated with increased waste; Environmental pressure: Uncontrolled tourist flows may put pressure on the environment, especially in vulnerable areas;

Key words: ecotourism, biodiversity, sustainable development, natural resources, environmental sustainability.